

Kỷ niệm 180 năm đưa tranh của Katip Sumat về trưng bày tại Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam

Written by Ja Karo, đăng tải trong nttc
Tuesday, 27 August 2013 07:22

Vua Minh Mạng

Trước chính sách thông đồng với các thế lực dân Champa mà cách dã man của Vua Minh Mạng từ năm 1832, các phong trào khởi nghĩa của Champa bắt đầu diễn ra. Katip Sumat và Katip Ja Thak Wa được xem là hai phong trào lớn nhất đưa cho giai đoạn lịch sử Champa sau khi mất nttc. Sự mất mát của hai phong trào này đã đe dọa triều đình Huế và làm dấy lên tinh thần yêu nttc của người Champa. Nhân kỷ niệm 180 năm phong trào đưa tranh này, BBT Champaka.info xin gửi thiều bài viết của Ja Karo, đăng tải trong nttc:

Kỷ niệm 180 năm đưa tranh của Katip Sumat về trưng bày tại Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam (1833 - 2013)

Ja Karo

(đăng tải trong nttc)

Khởi nghĩa 180 năm đấu tranh của Katip Sumat chống triều đình Huế

Written by Ja Karo, đăng lại trong nttc
Tuesday, 27 August 2013 07:22

Năm 1832 đánh dấu năm khởi nghĩa của Lê Văn Duyệt, từng trở nên Gia Định Thành. Lợi dụng cơ hội này, vua Minh Mạng xua quân chinh phạt và thống trị toàn bộ lãnh thổ Champa sau đó xóa bỏ danh xưng của vương quốc này ra khỏi bản đồ thế giới, tiếp tục thực hiện chính sách hà khắc như lao động khổ sai, thuế nặng, chính sách đồng hóa xóa bỏ nghi lễ, tôn giáo, tín ngưỡng của th dân Champa, v.v. Do đó, nhân dân Champa đã vùng dậy chống lại kẻ xâm lược nhằm giành phóng vương quốc champa khỏi ách thống trị của Minh Mạng. Khởi đầu cho phong trào này là cuộc khởi nghĩa của Katip Sumat (1833-1834)

Katip Sumat là vị tu sĩ Chăm Hồi Giáo sinh ở Campuchia, sang Makah (tên xưa vương quốc Kelantan, Mã Lai) du học và trở về truyền bá Hồi Giáo. Ông là một người rất tinh thông về kinh thánh Qu'ran và người Chăm tôn sùng như một vị siêu nhân và quyên năng mạnh mẽ.

Phong trào đấu tranh của Katip Sumat tập trung tâm chủ đạo và diễn ra hành động trên hòn núi Aih Amrak (con công) ở Đông Nai. Phong trào được sự ủng hộ đông đảo của các th dân Champa, được biết có một số nhân vật quan trọng như chủ quốc vương Po Phaok The, Po Nyi Liang, Po Ling, Po Ceng, Katip Ja Thak Wa và nhiều tù trưởng khác.

Cuộc khởi nghĩa phát khởi với tên gọi là “Po Rasak”, các tù trưởng lĩnh được phân công như Tuan Lik quyên tập huy vùng Phan Rí; Kuac Riwa quyên tập huy vùng Long Hông và Katip Ja Thak Wa quyên tập huy vùng Phan Rang.

Written by Ja Karo, đăng lại trong nôm c
Tuesday, 27 August 2013 07:22

Trong cuộc khởi nghĩa này, Katip Sumat đưa vào triết lý Hồi Giáo làm khung cho chủ thuyết đấu tranh, đó là hình thành một tổ chức “thánh chiến Hồi Giáo” (Jihad), mà không chú trọng đến chu đáo về khả năng và đường lối quân sự. Hơn nữa các lực lượng chiến binh là người Chăm, Raglai, và Churu luôn luôn tin tưởng vào Đấng Allah sẽ phù hộ bảo vệ tánh mạng và sẽ mang lại chiến thắng do đó cuộc chiến đã bị vua Minh Mạng đàn áp một cách dã man và tàn nhẫn một cách nhanh chóng.

Cuộc khởi nghĩa đã thất bại và Katip Sumat cho lui quân về miền rừng núi ở Đàng Ngoài. Vì rừng vua Minh Mạng đã đuổi đường đi binh hùng hậu và thực hiện kế sách “chiến tranh du kích”, đột phá tất cả làng mạc người Chăm để bắt là các làng người Chăm chủ yếu theo bị bắt. Tiếp đó, binh lính của triều đình Huế tha hồ giết hại người Chăm và thôn dân Champa một cách vô tội vạ.

Qua đó cho thấy, phong trào của Katip Sumat tuy đã gây mối đe dọa cho triều đình Huế, nhưng cuộc nổi dậy này cũng đã vô tình biến dân chúng Champa thành nạn nhân của cuộc chiến khi bị Minh Mạng tiếp tục truy sát.

Trước bị nạn của chính sách thảm sát dã man này của vua Minh Mạng, Katip Ja Thak Wa, người Chăm làng Văn Lâm (Phan Rang) một nhân vật quan trọng trong triều đình Champa đã từng tham gia chủ huy trong phong trào Katip Sumat đã đứng ra lãnh đạo nhân dân Champa, tổ chức một tổ chức chống triều đình vua Minh Mạng vào năm 1834.

Trước hết, Ja Thak Wa thành lập một chính phủ Champa lâm thời trên lãnh thổ Champa (Ninh Thuận và Bình Thuận) và Kauthara (Khánh Hòa). Sau đó, triều đình Huế đã đưa Champa để tôn vinh Po War Palei làm quốc vương Champa với chức phong là Po Patrai (quốc vương). Po War Palei là người Raglai thuộc làng Cadang, là em rể của phó vương Po Dhar Kaok

Khi năm 180 năm đầu tranh của Katip Sumat chống triều đình Huế

Written by Ja Karo, được ghi trong nôm c
Tuesday, 27 August 2013 07:22

(Nguyễn Văn Nguyên). Ja Thak Wa còn cho đến nhân vật gốc Churu làm thái tử Champa mang cho phong Yang Harei (hoàng tử mới trị). Một nhân vật gốc Chăm là Ja Yok Ai mang danh hiệu Panraong Sa-ai, làm đội trưởng trách về quân sự và phong cho những quan lại khác.

Trong cuộc chiến, Ja Thak Wa đứng ra đứng hành trình tiếp phong trào và kêu gọi sự yểm trợ của các dân tộc miền núi như Churu, Raglai, Kaho,... và đứng qua chúng Chăm phải tham gia tích cực vào phong trào đứng tranh nhằm khôi phục lại vị thế của quốc gia Champa được lập.

Tháng 7 Chăm lịch (1834) cuộc chiến bắt đầu vô cùng khốc liệt, tất cả làng palei Chăm đã bị lửa thiêng (Apuei Kadhira) thiêu rụi, dân chúng Champa khiếp vía trước chính sách trừng trị của triều đình Huế nhằm ngăn chặn những ai theo Ja Thak Wa.

Tháng 10 năm Ngọ Chăm lịch, Ja Thak Wa ra lệnh cho chiến sĩ Churu và Raglai trừng trị những tay những người Chăm không tham gia phong trào kháng chiến.

Đầu năm Mậu V (1835), phong trào Ja Thak Wa đã giành thắng lợi to lớn, vì quân đội của triều đình Huế đã rút khỏi các huyện An Phước, Hòa Đa, Tuy Tân và xung quanh Bình Thuận. Toàn bộ lãnh thổ Champa đã được Katip Ja Thak Wa nắm giữ.

Nhóm dõp tan cuộc kháng nghĩa của Ja Thak Wa, vua Minh Mạng lúc đầu ra cho dõp thõng ba quan tĩn mang phù hiệu “phi long” cho nhõng ai giõ t đõc mĩt quân phiõn loĩn hay bĩt đõc mĩt thành viên õng họ Ja Thak Wa. Sau đó Minh Mạng ra lĩnh mĩi binh lĩnh ngõĩ i Kinh phõ Bình Thuõn phõĩ chĩt ba cái đõu của ngõĩ Chăm vào mĩi buĩi sáng mĩi nhõn đõc tĩn lĩõng. Tĩ đó, binh lĩnh của triũu đình Huế tha hĩ chĩm giĩt ngõĩ dân Chăm vô tĩ đĩ đõc nhõn tĩn thĩõng.

Tháng 6 năm t V (1835) lĩc lĩõng của Ja Thak Wa tĩp tĩc tĩn công khu vĩc Hòa Thuõn và Long Bàn, sau đó rút lui vĩ mĩt khu.

Tháng 7 năm Ất V (1835), thành Phiên An õ Gia Đõnh, nĩi trú õn củi cùng của Lê Văn Khõĩ đã bĩ thĩt thĩ, đánh đõu cho sĩ tàn rĩi của củi kháng nghĩa õ 6 tĩnh miõn nam. Kĩ tĩ đó Minh Mạng làm chĩ phĩa nam của vĩõng quĩc Viĩt Nam và tĩp tĩc trĩng trĩ dân tĩc Chăm và thĩn dân Champa đã tham gia vào các phong trào của Katip Sumat và Katip Ja Thak Wa.

Mĩc dù bĩ triũu đình nhà Nguyõn đàn áp dã mang và củi kháng dõn đĩn thĩt bĩi hoàn toàn nhõng sĩc mĩnh của tĩnh thĩn dân tĩc và truyõn thĩng đõu tranh chĩng áp bĩc của dân tĩc Chăm và thĩn dân Champa thĩ hiõn qua hai phong trào Katip Sumat và Katip Ja Thak Wa đã đĩ lĩi mĩt đõu õn lĩch sĩ sũ sũc. Nhĩt là khi vĩõng triũu Champa đã bĩ lĩt đĩ, vĩõng quĩc Champa bĩ xĩa tên và tĩc ngõĩ Champa bĩ truy sát khĩp nĩi.

Kỷ niệm 180 năm đấu tranh của Katip Sumat chống triều đình Huế

Written by Ja Karo, đọc giả trong nòng c
Tuesday, 27 August 2013 07:22

Kỷ niệm 180 năm phong trào khởi nghĩa này, nhắc cho thế hệ dân Champa chúng ta nhớ đến tinh thần bất khuất, kiên cường của Katip Sumat và Katip Ja Thak Wa. Cuộc khởi nghĩa trên mặt trận của đã khởi động lòng yêu nước, sẵn gan dạ, dũng cảm, quyết tranh đấu và sẵn sàng hy sinh vì sự độc lập của dân tộc và mong muốn khôi phục lại vương triều Champa của Katip Sumat và Katip Ja Thak Wa, và họ luôn nhắc nhở thế hệ dân Champa tôn vinh và nhớ đến những anh hùng dân tộc.